

Ekonomiskt bistånd

Dokumenttyp	Riktlinjer
Fastställt/upprättad	Kommunstyrelsen 2013-06-05, § 68 (Dnr 2013-204)
Senast reviderad	Kommunstyrelsen § 121/16, § 39/19, § 70/20 § 124/22 (Dnr 2013-204) § 72/23, § 108/23 (2023-138)
Detta dokument gäller för	Socialtjänst
Giltighetstid	Tills vidare
Dokumentansvarig	Verksamhetschef Socialtjänst
Dnr	2023-138

Innehållsförteckning

I. ALLMÄNT OM EKONOMISKT BISTÅND.....	4
Socialtjänstlagen (SoL)	4
Beslutsnivåer/delegation.....	5
Individuell behovsprövning	6
2. FÖRSÖRJNINGSTÖD.....	7
Riksnorm.....	7
Skäliga kostnader utanför riksnormen.....	7
Särskilda skäl till höjning av riksnormen.....	8
Särskilda skäl för beräkning av riksnorm till en lägre nivå.....	8
Nedsättning av försörjningsstöd.....	9
Boendeformer	9
Umgängeskostnader	12
Bistånd vid institutionsvistelse	12
Tillgångar	12
3. BISTÅND LIVSFÖRING I ÖVRIGT.....	14
Rekreation	14
Begravningskostnad	14
Resa till begravning.....	15
Flyttkostnader.....	15
Sanering.....	15
Glasögon - kontaktlinser.....	15
Hemutrustning.....	15
Läkarvård och medicin.....	16
Magasineringskostnad	17
Återföreningsresor- till flykting.....	17
Återvandningsresor- till flykting.....	17
Skulder.....	17
Spädbarnsutrustning.....	17
Tandvård.....	18
Akut tandvård.....	18
Nödvändig tandvård.....	18
Telefon	19
4. GRUPPER AV SÖKANDE	20
Personer 65 år och äldre.....	20
Personer i arbetsför ålder.....	20

Företagare eller personer med fria yrken.....	20
Inskrivna för kriminalvård, rättspsykiatrisk vård, etc	21
Personer med elektronisk övervakning, s k fotboja.....	21
Inskrivna för vård eller behandling.....	21
Studerande.....	22
EU-medborgare.....	23
Utländska medborgare	23
Förmedling.....	24
5. ÅTERSÖKNING OCH ÅTERKRAV	26
Återsökning hos Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten.....	26
Återkrav enligt SoL.....	26
Återkrav enligt 9 kap 1 §.....	27
Återkrav enligt 9 kap 2 §, första stycket, SoL.....	27
Återkrav enligt 9 kap 2 §, andra stycket, SoL.....	27

I. ALLMÄNT OM EKONOMISKT BISTÅND

Detta dokument innehåller riktlinjer för ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen.

Det vill säga försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd till livsföring i övrigt. Dokumentet ska vara ett hjälpmedel för socialsekreterarens dagliga arbete med försörjningsstöd.

Socialtjänstlagen (SoL)

De paragrafer i socialtjänstlagen som specifikt berör rätten till ekonomiskt bistånd lyder enligt följande:

4 kap 1 § Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialtjänsten för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd enligt första stycket om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande, i vilket ingår att vid behov delta i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning vid folkhögskola. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

4 kap 2 § Socialnämnden får ge bistånd utöver vad som följer av 1 § om det finns skäl för det. Ett beslut om bistånd enligt 4 kap 2 § ska föregås av en prövning och ett avslag enligt 4 kap 1 §. Ett beslut om bistånd enligt 4 kap 2 § kan inte överklagas med förvaltningsbesvär. Beslut enligt 4 kap 2 § fattas enligt särskild delegation, se delegationsordning.

4 kap 3 § Försörjningsstöd lämnas för skäliga kostnader för:

1. livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien, dagstidning samt telefon
2. boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa.

Skäliga kostnader enligt första stycket 1 § skall i enlighet med vad regeringen närmare föreskriver beräknas enligt en för hela riket gällande norm (riksnorm) på grundval av officiella prisundersökningar av olika hushållstypers baskonsumtion. Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl, skall socialnämnden dock beräkna dessa kostnader till en högre nivå. Nämnden får också i ett enskilt fall beräkna kostnaderna till en lägre nivå, om det finns särskilda skäl till detta.

4 kap 4 § Socialnämnden får begära att den som uppbär försörjningsstöd under viss tid skall delta i av nämnden anvisad praktik eller kompetenshöjande verksamhet om den enskilde inte har kunnat erbjudas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Den praktik eller kompetenshöjande verksamhet som avses i första stycket skall syfta till att utveckla den enskildes möjligheter att i framtiden försörja sig själv. Verksamheten skall stärka den enskildes möjligheter att komma in på arbetsmarknaden eller, där så är lämpligt, på en fortsatt utbildning. Den skall utformas med skälig hänsyn till den enskildes individuella

önskemål och förutsättningar.

4 kap 5 § Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som anvisats enligt 4 §, får fortsatt försörjningsstöd vägras eller nedsättas. Detsamma gäller om han eller hon utan godtagbart skäl uteblir från praktiken eller den kompetenshöjande verksamheten.

9 kap 1 § Om någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att lämna uppgifter eller på annat sätt förorsakat att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § utgetts obehörigen eller med för högt belopp, får socialnämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.

Om någon i annat fall än vad som avses i första stycket tagit emot sådant ekonomiskt bistånd obehörigen eller med för högt belopp och skäligen borde ha insett detta, får nämnden återkräva vad som har betalats ut för mycket.

9 kap 2 § Socialnämnden får, i andra fall än vad som avses i 1 §, återkräva bistånd som den enskilde har erhållit enligt 4 kap 1 § endast om det har lämnats

1. som förskott på en förmån eller ersättning
2. till den som är indragen i arbetskonflikt, eller
3. till den som på grund av förhållanden som han eller hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Har ekonomisk-hjälp lämnats i annat fall än vad som avses i 4 kap 1 §, får socialnämnden återkräva hjälpen, om den getts under villkor om återbetalning.

Ett beslut som avser ekonomisk hjälp som kan komma att återkrävas enligt denna paragraf skall vara skriftligt. Beslutet skall innehålla uppgift om den eller de omständigheter som enligt denna paragraf utgör grund för återbetalningsplikten. Beslutet skall delges den enskilde.

9 kap 3 § Vill nämnden föra talan om ersättning som enskild inte återbetalar frivilligt som avses i 1 eller 2 § eller för kostnader som nämnden har haft enligt 8 kap 1 § första eller andra stycket, skall talan väckas hos förvaltningsrätten inom tre år från det att kommunens kostnader uppkom. Talan väcks vid den förvaltningsrätt inom vars domkrets den enskilde är bosatt.

Talan om ersättning får inte bifallas, om den ersättningskyldige genom att återbetala kostnaden eller en del av denna kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller sin dagliga livsföring i övrigt eller annars synnerliga skäl talar mot bifall till ersättningsanspråket.

9 kap 4 § Nämnden får helt eller delvis efterge den ersättningskyldighet som avses i 1 och 2 §§ och i 8 kap 1 § första och andra styckena.

Beslutsnivåer/delegation

Styrs av gällande delegationsordning för Hjo kommun.

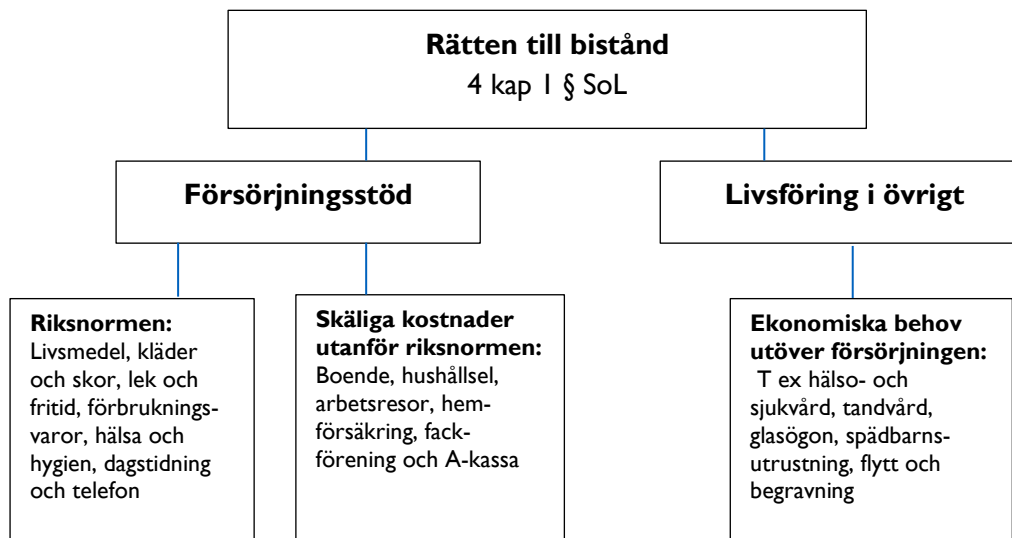
Individuell behovsprövning

Hjo kommuns övergripande mål i arbetet med försörjningsstöd och övrigt ekonomiskt bistånd är att varje hushåll så snart som möjligt blir oberoende av bistånd eller minskar sitt bistånd så mycket som möjligt genom att gå över till annan försörjning. Handläggningen ska ske med respekt för den enskildes rättssäkerhet och integritet. Krav på den biståndssökande ska anpassas efter hans eller hennes individuella förmåga och förutsättningar. När rätten till bistånd ska bedömas måste hänsyn tas till i vilken omfattning den enskilde själv kan tillgodose det aktuella behovet.

Enligt socialtjänstlagen ska försörjningsstöd utgå efter en individuell behovsprövning. Riktlinjer och rutiner inom området avser att ge vägledning vid bedömning av biståndsbehovet i det enskilda ärendet. De får inte uppfattas som en absolut gräns för att få bistånd eller inte. Den enskildes situation kan motivera såväl lägre som högre belopp än vad som anges.

2. FÖRSÖRJNINGSTÖD

Ekonomiskt bistånd består av två olika delar, försörjningsstöd och bistånd till livsföring i övrigt.

Riksnorm

I socialtjänstlagen 4 kap 3 § anges vilka behovsposter som ingår i riksnormen. Normen fastställs en gång per år av regeringen och består av två delar, riksnorm och skäliga kostnader utanför riksnorm.

Riksnormen ska täcka hushållets skäliga kostnader för livsmedel, kläder, skor, lek och fritid, barn och ungdomsförsäkring, förbrukningsvaror, hälsa och hygien, dagstidning samt telefon.

Skäliga kostnader utanför riksnormen

Försörjningsstöd lämnas för skäliga kostnader för boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring, medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa, bredband m m. Bistånd till utgifter utanför riksnormen beviljas efter individuell prövning till faktisk kostnad om behov föreligger och kostnaden bedöms som skälig.

- **Boende**

Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek.

- **Hushållsel**

Bistånd ska normalt beviljas till den enskildes faktiska kostnader om de är skäliga. Vid bedömning av skälig förbrukning för hushållsel kan vägledning hämtas från Konsumentverket.

- **Arbetsresor**

Sökande som är i behov av busskort för arbetsresor (har arbete, söker arbete eller deltar i arbetsmarknadsåtgärd eller dylikt) ska beviljas försörjningsstöd till busskort. Skälig kostnad för arbetsresor bör i regel motsvara kostnaden för ett flerkommunskort för resor i närområdet, exempelvis Tibro, Karlsborg, Skövde, eller kommunkort om arbetet är inom kommungränsen.

Efter individuell bedömning kan bistånd till busskort även beviljas den enskilde som bistånd för sin livsföring i övrigt om det finns särskilt behov, exempelvis i behandlingssyfte såsom AA och NA möten.

Om sökande behöver bil för att komma till sitt arbete, för att aktivt kunna söka arbete eller för att kunna delta i andra arbetsskapande åtgärder som Arbetsförmedlingen eller kommunens arbetsmarknadsenhet anordnar, bör utgift för resor med bil anses utgöra skälig kostnad och ersättas enligt Skatteverkets rekommendation för vad som är aktuell kostnad för en mil med bil. Bistånd till arbetsresor med bil bör godtas om allmänna kommunikationer saknas, turtätheten är starkt begränsad eller den sökande har oregelbundna arbetstider, lider av sjukdom eller har en funktionsvariation.

- **Hemförsäkring**

Bistånd till hemförsäkring ska beviljas till skälig kostnad per månad.

- **Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa**

Bistånd till avgift till fackförening eller arbetslöshetskassa ska beviljas med det månadsbelopp som gäller för den organisation den sökande tillhör. Den sökande ska uppmanas att undersöka möjligheten till reducerad avgift.

- **Internetuppkoppling**

Internetuppkoppling ingår som regel i en skälig levnadsnivå enligt rättspraxis.

Särskilda skäl till höjning av riksnormen

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl kan försörjningsstödet enligt norm beräknas till en högre nivå, enligt SoL 4 kap 3 § andra stycket.

Kostnaderna enligt riksnormen bör beräknas till en högre nivå bl a

- om den enskilde av medicinska skäl har behov av dyrare kost, (enligt Socialstyrelsen innebär inte diabetes fördyrade kostnader) till personer som är glutenallergiska beviljas kostnader utifrån konsumentverkets och livsmedelsverkets beräkningar,
- om den enskilde betalar avgift för skolmåltider,
- om den enskilde har höga livsmedelskostnader på grund av att kosten är inräknad i en avgift,
- om den enskilde på grund av funktionsvariation eller andra skäl har svårigheter att upprätthålla kontakten med andra människor eller delta i samhällslivet och därför har extra utgifter, t ex för telefon och tidningar eller fritidsaktiviteter som inte täcks av annat särskilt stöd,
- om det är en förutsättning för att barn skall kunna delta i fritidsaktiviteter,
- om det är en förutsättning för att en förälder skall kunna ha umgänge eller kontakt med sitt barn i en rimlig omfattning och därför har extra utgifter för t ex lek, fritid och telefon,
- om den enskilde har ett tillfälligt och visst behov av att köpa kläder och skor,
- om ett spädbarn saknar nödvändig klädustrustning eller
- om den enskilde har tillfälligt höga kostnader, t ex för livsmedel, kläder och skor, som beror på att han eller hon varit utsatt för brott.

- **Kosttillägg**

Skälet till behov av särskild kost ska alltid styrkas med läkarintyg eller likvärdig bedömning. Det ska framgå av intyget hur länge bedömning gäller. Tillägg kan göras för fördyrad kost enligt Konsumentverkets beräkningar av förhöjda matkostnader vid olika kostbehov.

Ekonomiskt bistånd för kosttillägg kan maximalt beviljas med 1 % av prisbasbeloppet.

Särskilda skäl för beräkning av riksnorm till en lägre nivå

Om det finns särskilda skäl kan riksnormen beräknas till en lägre nivå. Ett beslut om bistånd till en lägre nivå ska alltid föregås av ett avslagsbeslut enligt 4 kap 1 § SoL avseende försörjningsstöd enligt riksnorm.

Den biståndssökande kan få ett tillfälligt, reducerat bistånd om han eller hon till exempel har kunnat försörja sig men inte gjort det och därför saknar pengar till sin försörjning under den närmaste tiden. Reducerat bistånd tillämpas i en så kallad akut nödsituation. Kostnaderna bör beräknas till en lägre nivå bl a

- om den enskilde hamnat i en akut nödsituation och endast behöver tillfälligt ekonomiskt bistånd för att få möjlighet att reda upp den,
- om den enskilde inte har vissa kostnader för poster som ingår i riksnormen eller dessa är lägre än riksnormen, t ex vid heldygnsvård. Vid heldygnsvård beviljas fickpengar,
- om det är uppenbart att den enskilde inte använder biståndet till vad det är avsett för.

Om bistånd beviljas till akuta matpengar ska det motsvara livsmedelsnormen i riksnormen för de dagar som är aktuella. Efter särskild prövning kan akuta matpengar utbetalas via rekvisition till ICA för att säkerställa att den enskilde använder biståndet till vad det är avsett för. Det är viktigt att barnperspektivet beaktas i bedömningen vid akut biståndsbehov.

Vid upprepat behov av akut nöd hos barnfamiljer bör ställning tas till huruvida föräldraförmågan är tillförlitlig utifrån barnets grundläggande behov av husrum, mat och grundtrygghet. Detta bör diskuteras med närmsta chef.

Då en akut nödsituation har uppstått på grund av borttappade pengar skall alltid en polisanmälan uppvisas.

Nedsättning av försörjningsstöd

Nedsättning av försörjningsstödet görs om den sökande utan godtagbart skäl avböjer att delta i den kompetenshöjande verksamheten som anvisats eller inte följer sin genomförandeplan. Nedsättningen görs då enligt följande beräkningsmodell:

Norm för den sökande som har ogiltig frånvaro divideras med 21, denna summa multipliceras sedan med antalet ogiltiga frånvarodagar. I genomsnitt är det 21 arbetsdagar på en kalendermånad. 1/21-del av månadsbeloppet motsvarar en arbetsdag. Genom att fördela norm per arbetsdag och inte bevilja bistånd för dagar med ogiltig frånvaro beviljas bistånd proportionellt utifrån närvarotid. Är frånvaron mer än 50 % kan bedömning göras att avslå hela ansökan.

Boendeformer

Vid alla boendeformer ska den sökande vara folkbokförd på boendeadressen och inneha ett giltigt hyreskontrakt.

Vid prövning av boendekostnader ska alltid en bedömning göras utifrån om kostnaden är skälig. Hänsyn ska tas till hyresnivån, familjens storlek och ålder på hemmavarande barn. Skälig boendekostnad bör bedömas utifrån vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Bedömning kring högsta godtagbara boendekostnad görs genom att årsvis undersöka hyresnivån hos större fastighetsbolag i kommunen. Vägledande är även försäkringskassans bedömning avseende vad som gäller vid beräkning av bostadsbidragets storlek (Försäkringskassans föreskrifter om genomsnittlig och högsta godtagbara bostadskostnad).

Avgift för medlemskap i hyresgästförening ska inte godtas. Inte heller kostnad för tillval ska godtas.

Tillsammans med boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig. Vägledande bo-

endestandard, köket oräknat, är ett rum per person, vuxen eller barn. Vid fler än tre barn och om särskilda skäl (medicinska, social) finns ska en individuell bedömning ske.

Vid längre behov av försörjningsstöd (mer än tre månader) och oskäligt hög boendekostnad ska den sökande uppmanas förbilliga boendekostnaden. Innan hushållet ställs inför kravet att förändra sin boendesituation och få ett billigare boende ska sociala konsekvenser av en flytt beaktas. För sökanden som uppmanas ändra sin boendesituation ska skäligt rådrum ges för att genomföra flytten eller på annat sätt förbilliga boendekostnaden. Skäligt rådrum är omgående eller inom fyra månader. Skäligt rådrum kan förlängas om sökande under denna tid påbörjat byte av bostaden.

Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran nedsättas i nivå med vad som ovan sägs om högsta godtagbara hyreskostnad.

Om någon som har försörjningsstöd anser sig behöva byta bostad under pågående bistandsperiod och detta medför ökad boendekostnad ska detta ske i samråd med handläggaren. Om den biståndssökande flyttar till dyrare boende utan att samråda ska den tidigare lägre hyran beviljas.

Hyresrätt - lägenhet

Skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare på orten har möjlighet att kosta på sig. Möjlighet till individuella bedömningar ska dock finnas. Den högsta godtagbara boendekostnaden får överskridas endast om det finns synnerliga skäl för det. Ett sådant undantag kan vara om den enskilde har en lägenhet som i storlek och utrustning är anpassad till en funktionsnedsättning. Ett annat skäl kan vara att boende till högsta godtagbara boendekostnad eller under denna nivå ej går att finna för tillfället och situationen bedöms som akut.

Bostadsrätt eller egen fastighet

Bostadsrätt eller villa kan vara en realiserbar tillgång som genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Om bistandsbehovet väntas bli kortvarigt (högst tre månader) eller om bostadsrätten eller villan är belånad på sådant sätt att det inte kan bli något överskott vid en försäljning och månadskostnaden är rimlig, ska inte krav på försäljning ställas. Endast om det blir ett överskott som kan användas till försörjningen är en försäljning meningsfull. Har den sökande orimliga månadskostnader för sin villa p g a uppvärmning m m. kan en försäljning vara meningsfull.

I övrigt gäller vad som ovan sägs om hyreslägenheter beträffande högsta godtagbara boendekostnad, krav på flytt och överväganden i samband med det, etc.

Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus ränta på lån för lägenheten. I boendekostnad för villa ingår tillsammans med ränta eventuella kostnader för vatten, uppvärmning, sophämtning, fastighetsförsäkring och tomträttsavgäld.

Endast ränta på lån som tagits för förvärvet av bostaden ska inräknas. Har bostaden belånats i syfte att förvärva andra kapitaltillgångar som t ex bil eller båt, ska räntekostnaden för dessa lån inte räknas in i boendekostnaden. Inte i något fall ska amortering på lån räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning. Observera att sökande med lån på bostad alltid ska uppmanas söka skattejämkning för räntekostnaden.

Andrahandsboende

Ett andrahandskontrakt ska godkännas av hyresvärden/fastighetsägaren. Detta är speciellt viktigt i de fall då hushållet genom att hyra utan godkänt andrahandskontrakt går miste om bostadsbidrag. Ett andrahandskontrakt ska uppvisas.

För andrahandsboende gäller samma regler som vid förstahandskontrakt beträffande skälig standard och kostnad, krav på flyttning, etc. Begärd andrahandshyra ska accepteras om den är skälig utifrån den sökandes behov. Är hyran högre än kommunens högsta godtagbara boendekostnad och biståndsbehovet mer än kortvarigt, ska sökanden på samma sätt som vid förstahandskontrakt uppmanas sänka sina boendekostnader, om det inte finns skäl som talar emot.

Inneboende

Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden. Vid bedömning av skälig inneboendehyra följer nämnden Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1998:9). I föreskrifterna räknas varje rum som två enheter och köket som en enhet.

Delad lägenhet

När flera personer delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att man mer eller mindre delar på kostnaderna i hushållet. Om hushållsgemenskap inte finns gäller reglerna vid inneboende. Vid prövning av försörjningsstöd när sökanden delar lägenhet ska nettohyran delas på antal boende i lägenheten.

Vuxet hemmaboende barn

Huvudregeln är att bistånd till hyresdel inte ska beviljas. Ett kvarboende vuxet barn som får ekonomiskt bistånd bör genom biståndet få möjlighet att betala sin del av familjens boendekostnad:

- om föräldrarna på grund av att det vuxna barnet bor kvar har en högre boendekostnad än de annars skulle ha haft, antingen genom att tvingas behålla en stor bostad eller genom att helt eller delvis mista rätten till bostadsbidrag eller
- om det vuxna barnet tidigare har betalat hemma och inte har rätt till studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller förlängt barnbidrag enligt 15 kap socialförsäkringsbalken.

Vid förhållanden där barnet tidigare har betalat hyra i föräldrahemmet godtas maximalt 1000 kr/mån som hyra. Ett hyreskontrakt krävs mellan förälder och det vuxna barnet.

Med ett kvarboende vuxet barn avses ett barn som efter fyllda 18 år bor kvar i föräldrahemmet men som föräldrarna inte är underhållsskyldiga för.

Förälder boende hos barn

Endast om bostaden införskaffas för att föräldern ska få plats och boendekostnaden därmed ökat ska bistånd till hyresdel beviljas. Den beräknas då som för hemmaboende vuxet barn.

Övriga boendeformer

Med övriga boendeformer menas tredjehandskontrakt, campingboende, hyra av stuga, husvagn eller båt, inneboende hos kamrat som bor i 2:a hand, hotell, etc. Vid boenden enligt ovan bör bistånd beviljas till faktiska boendekostnader efter omständigheterna i varje enskilt fall. För personer som saknar permanent bostad bör kostnaden för magasinering av egna tillhörigheter under skälig tid ingå i den faktiska boendekostnaden. Skälig tid för magasinering anses vara maximalt sex månader.

Ungdomar eget boende

Ungdomar som vill flytta hemifrån har bara rätt till ekonomiskt bistånd till boendekostnad i undantagsfall. Det är endast i de fall ett fortsatt kvarboende i föräldrahemmet medför oskäliga sociala konsekvenser som ungdomar ska beviljas bistånd för eget boende.

Umgängeskostnader

Umgängeskostnader beviljas för icke hemmavarande barn med normalt fyra dygn per månad vilket motsvarar varannan helg. Vid mer vistelse hos umgängesföräldern bör ett umgängesavtal vara undertecknat, alternativt domstolsbeslut finnas. Umgängeskostnaderna beräknas genom att räkna ut riksnorm per dygn för barnet i fråga.

På sommaren och vid större helger får antalet dagar anpassas till överenskommelse mellan föräldrarna om den är skälig. Bistånd till umgängeskostnader för perioder som överstiger fem sammanhängande dygn eller totalt sex dygn under månaden, förutsätter att försäkringskassan meddelas. Sådan längre vistelse hos den underhållsskyldige ska påverka underhållsstödet som vårdnadshavaren får.

Vid gemensam vårdnad när barnet bor växelvis hos båda föräldrarna ska normalt inkomster och utgifter som rör barnet delas lika mellan föräldrarna och halv månadsnorm för barnet räknas in i den biståndssökande förälderns normberäkning.

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Beträffande resor i samband med umgänge är praxis att föräldrarna ska dela på resekostnaderna.

Bistånd vid institutionsvistelse

Fickpengar

Fickpengar ska beviljas vid vistelse på t ex behandlingshem eller sjukhus om behovet inte ingår i vårdkostnaden eller kan tillgodoses med egen inkomst.

Kläder och skor

Bistånd för inköp av kläder och skor prövas separat och beviljas med skäligt belopp utifrån årstid och sökandes behov.

Kostnader i samband med bostad

För personer som under behandlingstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i det reducerade försörjningsstödet. Dessa kostnader är:

- Hyra
- Hushållsel
- Hemförsäkring

Bistånd till dessa kostnader ska beviljas efter sedvanlig prövning. Övrigt bistånd som t ex sjukvård, medicinkostnad och akut tandvård, görs enligt sedvanlig prövning.

Tillgångar

Bil

Bil räknas som tillgång. Vid bilinnehav ges en månads skäligt rådrom för avyttring.

I följande fall kan bilinnehav godtas:

- Bilen är en förutsättning för att den enskilde ska kunna ta sig till och från sitt arbete, arbetsmarknadsåtgärd eller att den behövs i arbetet.
- Den enskilde är av medicinska eller sociala skäl i behov av bil, t ex en förälder som behöver bil för att kunna umgås med sitt barn eller köra barnen till förskolan eller dylikt då det saknas allmänna kommunikationer.
- Vid kortvarigt bidragsberoende.

Högsta godtagbara värde på bilen ska i normalfallet inte överstiga ett halvt basbelopp. Om den enskilde på grund av funktionsnedsättning har en specialanpassad bil, bör denna godtas oavsett värde. Om bilinnehav har godtagits beviljas även kostnader för skatt, försäkring och besiktning.

Ekonomiskt bistånd för bilresor kan beviljas efter bedömning om resor med bil är nödvändigt. Bistånd beviljas med det belopp som Skatteverket har som rekommendation för vad som är aktuell kostnad för en mil med bil.

Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper. Undantag ska göras för kompletterande försörjningsstöd till pensionärer och förtidspensionärer om de är berättigade för lång tid framåt t ex på grund av hög hyra och inte bedöms kunna flytta. Vid ansökan om försörjningsstöd får pensionärer ha en kapitaltillgång som uppgår till högst halva basbeloppet för ensamstående och hela basbeloppet för makar/ sammanboende. Om ansökan gäller bistånd till livsföring i övrigt ska eget sparkapital alltid tas i anspråk innan bistånd beviljas.

Barn får alltid ha sparkapital på upp till 15 % av basbeloppet.

Arbetsinkomst för skolungdomar

Skolungdomar upp till 21 år, där försörjningsskyldigheten ligger på föräldrarna, får ha arbetsinkomst upp till ett basbelopp per kalenderår utan att lönen påverkar familjens rätt till försörjningsstöd. Inkomst av eget arbete ska dock täcka kostnader som inte ingår i försörjningsstödsnormen till exempel legitimation, resor m m.

3. BISTÅND LIVSFÖRING I ÖVRIGT

Om den enskilde inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt, kan den enskilde få ekonomiskt bistånd för sin livsföring i övrigt. Biståndet utgår för att den enskilde ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

Rekreation

Huvudprincipen är att bistånd till rekreationsresor inte ska beviljas. I vissa fall kan dock någon form av rekreation vara nödvändig för att en person eller familj ska uppnå en skälig levnadsnivå. Barnets behov ska särskilt beaktas. Bistånd till kostnader för rekreation kan beviljas om synnerliga skäl föreligger. Hänsyn ska tas till vad en låginkomsttagare på orten kan kosta på sig och avser resor inom landet. Syftet med resan kan vara att stärka familjegemenskapen och ge en gemensam positiv upplevelse för en familj som under lång tid uppburit ekonomiskt bistånd.

Bistånd till koloni- eller lägervistelse för barn kan beviljas om det krävs för att barnet ska uppnå en skälig levnadsnivå. Kostnaden ska vara rimlig i förhållande till vad barnfamiljer med låga inkomster i allmänhet har råd till. Barn som lever i familjer med långvarigt biståndsbehov ska särskilt uppmärksammas.

Bistånd till långväga resor t ex till ett tidigare hemland, ingår inte i den typ av resor som kan beviljas enligt riktlinjer för rekreation och semester.

Begravningskostnad

Bouppteckning kan ersättas med dödsboanmälan om den dödes tillgångar endast räcker till begravningskostnader och andra utgifter med anledning av begravning och om den dödes tillgångar inte omfattar fastighet eller tomträtt. Dödsboanmälan lämnas till Skatteverket på den avlidnes hemort av nämnden i folkbokföringskommunen.

Bistånd till begravningskostnader kan beviljas i de fall där dödsboets tillgångar inte är tillräckliga för att täcka skälig kostnad för begravning. Vid bedömning av dödsboets betalningsförmåga ska begravningskostnader gå före betalning av skulder för hyra, hushållsel, telefon, etc. Hänsyn ska tas till tillgångar i form av t ex försäkringar.

Bistånd till begravningskostnad beviljas enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen.

Om begravning ska ske utomlands bör enligt SOSFS 2013:1 ekonomiskt bistånd till begravningskostnader motsvara kostnaderna för en begravning i Sverige och i regel inte vara högre än ett halvt basbelopp. Skälig kostnad för begravning innefattar:

- Tjänster som begravningsbyrån utför. Detta inkluderar kista med dekoration, svepningsarbete, urna, representant vid begravningen, transporter och arvoden.
- Dödsannons i en dagstidning.
- Gravsten/ inskription.
- Enklare förtäring.

Tjänster som beställts utöver ovanstående betalas av beställaren.

Ekonomiskt bistånd till kostnad för begravning av minderårig prövas i förhållande till vårdnadshavarens ekonomiska situation.

Resa till begravning

Bistånd kan beviljas för resa om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka e.d., förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till.

Flyttkostnader

Bistånd till flyttkostnader kan beviljas till sökande som har försörjningsstöd eller inkomster i nivå med riksnormen om flytten är nödvändig för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå.

Biståndsbehovet ska prövas utifrån följande:

- Behov av och orsak till byte av bostad (hälsa, sociala omständigheter dvs "Är flytten nödvändig för att den enskilde skall uppnå en skälig levnadsnivå").
- Egen förmåga att ordna flytt med hjälp av vänner och anhöriga.
- Att planera för sin flytt både ekonomiskt och praktiskt.

Det beviljade biståndet ska i första hand gälla hyra av släpvagn inklusive kostnader för drivmedel, i andra hand anlita flyttfirma. Endast om särskilda skäl finns godtas anlåtande av flyttfirma exempelvis vid sjukdom, hög ålder eller andra skäl. Kostnadsförslag från flyttfirman ska inhämtas.

Särskilda skäl ska även finnas för bistånd till flyttning till ort i övriga Norden. Bistånd till kostnad för flyttning utanför Norden beviljas inte.

Kostnader för flyttstädning utgår vanligen inte, men kan beviljas av medicinska skäl som styrkts av läkarintyg.

Sanering

Bistånd till skälig kostnad för städning/sanering av bostad kan beviljas efter särskild prövning om det finns risk för att hyreskontraktet kommer att sägas upp på grund av sanitär olägenhet eller om det är en förutsättning för att hemtjänsten ska kunna utföra uppdrag i bostaden. Om bistånd beviljas ska det alltid finnas en planering för hur liknande situation inte ska uppstå igen. Om bistånd till städning/sanering kan beviljas ska prisuppgift inhämtas från minst två städfirmor.

Glasögon - kontaktlinser

Den sökande ska uppvisa intyg/kostnadsförslag från ögonläkare eller legitimerad optiker som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad för glasögon är ofta de paketpris som de flesta optiker erbjuder. Maximalt belopp som beviljas för glasögonbågar är 2 % av prisbasbeloppet.

Om medicinskt behov av t ex särskild slipning eller behandling av glaset finns, ska det framgå av intyget. Den extra kostnaden ska godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel. Bistånd till linser, färgade glas eller andra fördyrande åtgärder får endast beviljas om det finns särskilda skäl och behovet är styrkt genom läkare eller optiker.

Hemutrustning

Billigaste möjliga alternativ ska alltid väljas. Möjligheterna till anskaffande av begagnad hemutrustning ska alltid övervägas då man förutsätter att begagnad hemutrustning är billigare. Sökande förväntas själv aktivt söka efter billigaste alternativ och presentera det i sin ansökan.

Vid ansökan om bistånd till hemutrustning gällande större belopp ska behovet utredas genom hembesök.

Som större belopp räknas belopp som överstiger en procent av prisbasbeloppet. Mindre inköp av produkter till hemmet, såsom handdukar och sängkläder, bedöms klienten kunna bekosta själv genom sparutrymmet i riksnormen.

Ekonomiskt bistånd bör beviljas till den hemutrustning som behövs för att ett hem ska fungera. Den hemutrustning som avses ska kunna tillgodose behov som till exempel matlagning, umgänge, sömn, förvaring, rengöring, rekreation och information via radio eller TV.

Det bör finnas specifika och sociala skäl för att ge bistånd till grundutrustning av ett hem, inte enbart ekonomiska förhållanden. Det ingår i skälig levnadsnivå att ha ett hem som fungerar tillfredställande, men det finns ingen allmän rätt för den som får en bostad och har dålig ekonomi att få ekonomiskt bistånd till utrustning av bostaden. De flesta får därför hänvisas till att klara av situationen på det sätt som människor i allmänhet gör, dvs genom planering, sparande, lån och gåvor från nätverket etc. Detta gäller särskilt för unga personer som flyttar hemifrån och som har kunnat planera för sin flytt till eget boende.

Bistånd till löpande komplettering och reparationer av befintlig hemutrustning ska vid behov beviljas till personer med mer än tre månaders behov av försörjningsstöd. Prövning av behovet ska göras i förhållande till vad som kan anses vara skälig levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig.

Om en person inom kort anses kunna bli självförsörjande bör man se mer restriktivt på behov av bistånd till hemutrustning.

Normer för hemutrustning, maximalt belopp som beviljas i procent av prisbasbeloppet

Om den faktiska kostnaden är lägre än normen beviljas faktisk kostnad istället. Annan typ av hemutrustning än den som listas nedan beviljas endast om klienten har särskilt behov av den.

- Säng, inklusive madrass: 3 %
- Lampor, för hela bostaden: 0,5 %
- Köksbord och stolar: 1 %
- Soffa: 2 %
- Soffbord 0,5 %

Husgeråd:

- Full utrustning av husgeråd (kastruller, stekpanna, tallrikar, glas, muggar, bestick och köksredskap): 2 %
- Dammsugare samt övrig städutrustning: 1 %
- TV eller radio: 2 %

Läkarvård och medicin

Kostnader för läkarbesök och läkarföreskriven medicin och behandling som ingår i högkostnadsskyddet är godtagbara kostnader och bistånd för detta beviljas. Övriga godtagbara kostnader är t ex besök hos distriktssköterska, sjukgymnast, psykolog eller annan öppenvårdsbehandling.

Kostnad för psykoterapi som ges av landstingets hälso- och sjukvård räknas som godtagbar kostnad. Bistånd beviljas till patientkostnad upp till högkostnadsskyddet. Bistånd till annan form av psykoterapi beviljas endast om synnerliga skäl föreligger.

Kostnad för alternativ medicinsk behandling kan endast beviljas om den offentliga sjukvårdens resurser är uttömda och synnerliga skäl föreligger.

Magasineringskostnad

För personer som saknar permanent bostad bör kostnaden för magasinering av egna tillhörigheter under skälig tid ingå i den faktiska boendekostnaden, skälig tid anses vara sex månader. Vid bedömningen ska också följande beaktas:

- Kostnaderna för magasinering i förhållande till kostnad för nyanskaffning av hemutrustning.
- Bohagets innehåll och skick.
- Konsekvenser för den enskilde vid eventuell försäljning av bohaget.

Återföreningsresor- till flykting

Bistånd till denna typ av resor beviljas inte utan synnerliga skäl. Det gäller både för resor för den som är bosatt i Sverige gör för att leta efter anhöriga i utlandet och för anhörigas resor till Sverige.

Återföreningsresor: Beslutsfattare Individutskottet

Återvändningsresor- till flykting

Utländska medborgare som kommit till Sverige som flyktingar kan söka återvändningsbidrag hos Migrationsverket. Ekonomiskt bistånd för återvandring beviljas inte.

Återvändningsresor: Beslutsfattare Individutskottet

Skulder

När skulder förekommer skall den enskilde i första hand undersöka möjligheten till en avbetalningsplan med fordringsägaren.

Ekonomiskt bistånd bör ges till betalning av skulder, endast om det är enda möjligheten för den enskilde att uppnå en skälig levnadsnivå. Bistånd till skulder bör ges efter en individuell prövning och när det enligt bedömningen skulle få allvarliga sociala konsekvenser för den enskilde om skulden inte betalas. Det kan t ex gälla skulder för boendekostnader eller hushållsel.

Ekonomiskt bistånd bör ges till en skuld som uppstått under en sådan tid då den enskilde inte har haft bistånd till kostnaden, men hade fått bistånd om han eller hon hade ansökt om detta.

Spädbarnsutrustning

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till skäliga kostnader för nödvändig spädbarnsutrustning i samband med ett barns födelse. Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att ordna nödvändig utrustning. Man ska beakta familjens möjlighet att ha planerat inköpen samt att inom rimlig tid bli självförsörjande. Båda föräldrarna är ansvariga för att införskaffa nödvändig utrustning till barnet.

Normer för spädbarnsutrustning (maximalt belopp som beviljas i procent av prisbasbeloppet)

- Säng inklusive madrass, sängkläder och tillbehör: 2,5 %
- Skötbädd med tillbehör: 0,25 %
- Bärsele: 1 %
- Barnvagn med tillbehör: 3 %
- Utrustning för bad: 0,25 %

Maximalt kan 10 % av prisbasbeloppet beviljas till spädbarnsutrustning för första barnet. Vid nästkommande barns födelse bör införskaffandet av spädbarnsutrustning inte vara lika omfattande. En bedömning bör ske av vad som bör kompletteras till tidigare utrustning.

Tandvård

Bistånd till tandvård kan omfatta såväl akut behandling som mer omfattande nödvändig tandvård. Beslut fattas enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen. Tandvård för barn och unga är kostnadsfri till och med det år de fyller 23 år.

Akut tandvård

Med akut tandvård avses lindrande behandling vid värk, infektiösa tillstånd och traumaskador. Exempel på behandling kan vara tandutdragning, akut rotbehandling, temporära fyllningar, enstaka fyllningar för att undanröja värk samt proteser. Detta är behandling som oftast måste utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas. Det ska av tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att tandvården var akut.

Nödvändig tandvård

Avser ansökan en omfattande och nödvändig tandvård ska kostnadsförslag lämnas. Av kostnadsförslaget ska framgå om behandlingen avser nödvändig tandvård och om behandlingen kan skjutas upp. Vidare ska framgå vilken tidsperiod som behövs för att behandlingen ska kunna utföras. Inför mer omfattande tandvård ska samråd ske med behandlande tandläkare för en korrekt bedömning av behov och kostnad. Nödvändig tandvård innefattar också förebyggande åtgärder mot karies och tandlossning.

Ekonomiskt bistånd kan utgå till tandvårdsbehandling som inte kan skjutas upp och ska avse billigaste alternativet.

I den bedömning som görs beträffande kostnaden ska även vägas in den enskildes förmåga att själv tillgodose behovet inom rimlig tid samt om den enskilde kunnat tillgodose behovet under en period då han/hon varit självförsörjande.

Huvudregeln för bistånd till tandvård är att kostnaden godkännes genom en bedömning men beslut avseende betalda eller fakturerade kostnader tas i samband med ansökan varje månad.

I de fall socialtjänsten begär in kostnadsförslag, men bistånd inte beviljas till tandvårdskostnader, ska kostnader för undersökning, röntgen och kostnadsförslag ersättas.

Förutom rent medicinska aspekter bör sociala konsekvenser som kan uppstå vid utebliven tandvård beaktas. Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden om behovet är styrkt.

En bedömning tidsbegränsas med tre månader. Om det anses föreligga längre tid för behandling får tandläkaren påvisa detta behov. Sökande som har egen inkomst över riksnorm men ändå söker bistånd till tandvårdskostnad kan i vissa fall beviljas nödvändig tandvård. Bistånd kan beviljas till den del av kostnaden som överstiger vad den enskilde själv kan betala med sitt normöverskott under sex månader.

Kostnad för uteblivet besök beviljas inte.

Telefon

Ansökan om bistånd för smartphone beviljas till en skälig kostnad. För att kunna utföra bankärenden, registrera uppgifter till Arbetsförmedling samt ansöka om försörjningsstöd digitalt krävs mobilt bankID.

Alla löpande kostnader för telefon ingår i riksnormen.

4. GRUPPER AV SÖKANDE

I detta avsnitt tas vanliga frågeställningar upp som är knutna till vissa grupper av sökande.

Personer 65 år och äldre

Personer 65 år och äldre som ansöker om försörjningsstöd ska hänvisas till Pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd. Äldreförsörjningsstödet riktas till äldre personer som är bosatta i Sverige med ingen eller låg pension. Detta kan betalas ut från och med den månad en person fyller 65 år. Äldreförsörjningsstödet beviljas inte retroaktivt.

Personer i arbetsför ålder

Personer i arbetsför ålder som beviljas försörjningsstöd ska inom 3 arbetsdagar hänvisas till Arbetsmarknadsenheten för att få hjälp och stöd i att finna en egen försörjning. En genomförandeplan upprättas av arbetsmarknadshandläggare, tillsammans med den enskilde. För att rätt till försörjningsstöd ska föreligga krävs det att personen deltar i anvisade insatser och följer sin genomförandeplan. Vid ogiltig frånvaro görs avdrag på norm. Vid eventuell sjukskrivning ska genomförandeplanen revideras och hänsyn ska tas till de medicinska hinder som föreligger. Kravet att följa genomförandeplanen fortsätter således trots sjukskrivning.

En sökande med småbarn, som har möjlighet till barnomsorg, har normalt inte rätt till ekonomiskt bistånd om sökande valt att vara föräldraledig istället för att stå till arbetsmarknadens förfogande. När barnet är 9 månader skall det ställas i barnomsorgskö för att få en barnomsorgsplats tills barnet är 1 år. Från det att barnet är 1 år skall sökanden stå till arbetsmarknadens förfogande. Under tiden den enskilde är anvisad att delta i arbetsmarknadsåtgärder har hen rätt till barnomsorg för sina barn.

Företagare eller personer med fria yrken

Ekonomiskt bistånd beviljas generellt inte till den som är egen företagare. Aktiebolag representerar en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag och enskilda firmor.

En del enskilda firmor representerar ingen tillgång och bedriver i princip ingen verksamhet. I dessa fall kan den sökande genom att avregistrera firman hos patent- och registreringsverket ställa sig till arbetsmarknadens förfogande och skriva in sig på arbetsförmedlingen samt bli berättigad till ekonomiskt bistånd. Undantag kan göras i följande fall:

- Behovet av bistånd är kortvarigt (högst 3 månader), därefter ger firman åter inkomster
- Företagaren har uppburit starta-egget-bidrag från Arbetsförmedlingen under sex månader och det finns utsikter att företaget ger inkomster inom en snar framtid (ca tre månader).
- Verksamheten i firman ger en viss inkomst och den sökande bedöms inte vara möjlig att placera på lönearbetsmarknaden inom överskådlig tid.

Sökande med fria yrken (konstnärer, författare, artister, frilans etc.) har ofta F-skattsedel eftersom detta är ett krav från deras uppdragsgivare. Deras ansökan om försörjningsstöd eller annat ekonomiskt bistånd ska prövas på samma sätt som för andra hel- eller deltidsarbetslösa, dvs de ska vara inskrivna på Arbetsförmedling och söka tillgängliga lämpliga arbeten.

Inskrivna för kriminalvård, rättspsykiatrisk vård, etc

För personer inskrivna inom kriminalvården med en verkställighetstid på längre än sex månader ska Kriminalvården svara för alla kostnader under verkställighetstiden.

Personer som är häktade eller har en verkställighetstid under sex månader har rätt till ekonomiskt bistånd avseende boendekostnad under förutsättning att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt tex genom egna tillgångar som kan täcka boendekostnaden eller att personen kan hyra ut sin bostad. Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna kostnad bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre.

I samband med avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd enligt 4 kap I § socialtjänstlagen på folkbokföringskommunen under en övergångsperiod (se 16 kap 2 § socialtjänstlagen). Detta gäller första månaden, därefter har vistelsekommunen ansvaret.

Personer med elektronisk övervakning, s k fotboja

Det finns två kategorier av intensivövervakning med fotboja och rätten till ekonomiskt bistånd skiljer sig åt mellan dessa. Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff och dels som ett led i frigivningsförberedelserna.

1. Personer som dömts till sammanlagt högst sex månaders fängelse kan ansöka om intensiv övervakning som ett alternativ till fängelse. Grundtanken är att personer vid korta straff ska kunna fortsätta arbeta, studera eller delta i rehabiliterande verksamhet. Den enskilde jämställs då med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd från nämnden till sin försörjning under verkställigheten med fotboja. Om verkställigheten med fotboja upphävs och övergår till anstaltsvård gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården. Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, såsom avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa bekostas av kriminalvården. (KVVFS 1999:2).

2. Personer som avtjänar fängelsestraff i lägst två år kan som ett led i frigivningsförberedelserna ansöka om verkställighet utanför anstalt med intensivövervakning med fotboja i slutet av verkställigheten. Dessa personer är då fortfarande inskrivna i anstalt och har inte rätt till ekonomiskt bistånd för sin försörjning, utan reglerna för inskrivna inom kriminalvården gäller (KVVFS 2001:4).

Inskrivna för vård eller behandling

Personer som är placerade på behandlingshem är berättigade till ekonomiskt bistånd på samma villkor som andra. Biståndet ska reduceras för kostnader den sökande inte har under vårdperioden. Följande bistånd ska beviljas när det framgår att det är motiverat ur vård- och rehabiliteringssynpunkt:

- Hyra för bostad
- Kostnader för hushållsel
- Kläder och skor
- Läkarvård och tandvård om det inte ingår i vårdkostnaden
- Fickpengar om det inte ingår i vårdkostnaden

Se vidare under del 2. Försörjningsstöd, bistånd vid institutionsvistelse.

Studering

Ungdomar under 21 år som studerar på gymnasium

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar som går i skolan till dess att barnet fyller 21 år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförig grundutbildning.

Försörjningsskyldigheten gäller enbart vid skolgång. Gör barnet ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar skolgången innan fyllda 19 år. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Underhållsskyldigheten upphör alltså inte under t ex sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan.

I de fall föräldrarna har försörjningsplikt ska ungdomen räknas in som barn i hushållet om det inte finns särskilda skäl för att ungdomen ska ha bistånd som eget hushåll. Sådana skäl kan vara att föräldrarna inte har möjlighet att ta sitt ansvar och den unge behöver samhällets stöd eller att den unge flyttat till eget boende. Observera möjligheten att ansöka om studiemedel för gymnasiestudier från och med hösten det året som ungdomen fyller 20 år.

Om behov finns kan maximalt 5 % av prisbasbeloppet beviljas för kostnader i samband med studentföreläsning.

Vuxenstudering

- **Vuxenstudering på grundskolenivå**

Grundskolenivå avser studier t o m årskurs nio. Försörjningsstöd bör beviljas arbetslösa som påbörjar studier på grundskolenivå. Möjligheten att få bidragsdelen i studiemedel eller aktivitetsstöd ska alltid undersökas. Samråd ska ske med Arbetsförmedling för samordning av insatser.

- **Vuxenstudering på gymnasienivå**

För vuxenstudering på gymnasienivå är huvudregeln att de ska försörja sig genom de statliga studiestödsformer som finns. Bidragsdelen av studiemedel ska alltid sökas.

- **Vuxenstudering på högskolenivå**

Försörjningsstöd beviljas inte under pågående studier.

Vuxna studering bör i regel ha sin försörjning genom studiestödsformerna. En vuxen studering bör dock kunna ges ekonomiskt bistånd t ex:

- Om han eller hon aktivt har sökt feriearbete men inte fått något. Individerna ska i sådana fall anvisas till AME för planering.
- Om han eller hon har fått ett feriearbete men får vänta på första löneutbetalningen.
- I akuta nödsituationer även under pågående termin
- Om han eller hon deltar i grundläggande svenskundervisning för invandrare och behovet inte kan tillgodoses genom deltidsarbete. I regel bör inte krav ställas på heltidsarbete samtidigt med studierna.

Krav bör inte ställas på att studiestödet ska räcka under en längre tidsperiod än den som angivits av den utbetalade myndigheten.

Kurslitteratur

Om ekonomiskt bistånd beviljas vid studier ska även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial ingå i biståndet. Möjligheten att inköpa begagnade läromedel ska undersökas och utgångspunkten ska vara

vad en studerande i allmänhet har möjlighet att bekosta.

Bistånd till studerande under studieuppehåll

Under terminen har studerande endast rätt till ekonomiskt bistånd i akuta och speciella situationer. Vid ansökan om försörjningsstöd under studieuppehåll ska en anvisning ske till Arbetsmarknadsenheten för deltagande i kompetenshöjande verksamhet.

Under studieuppehåll har studerande samma rätt till ekonomiskt bistånd som andra grupper. Genom att studieuppehållet är förutsägbart, kan dock krav ställas på den studerande att aktivt och i god tid börja söka arbete. Om den enskilde har ordnat sin försörjning men har hamnat i en akut nödsituation i väntan på lön finns möjlighet att utge ekonomiskt bistånd enligt riksnorm som förskott.

Studiemedlen ska täcka levnadsomkostnaderna under terminerna t o m den dag terminen slutar enligt studiemedelsbeslutet. Först därefter inträder rätt till ekonomiskt bistånd. Högskolestuderande har inget uppehåll mellan hösttermin och vårtermin och ska därför inte beviljas ekonomiskt bistånd för den tidsperioden.

Beräkningen för ansökningsmånaden genomförs på samma sätt som i övriga ärenden, de faktiska inkomsterna och de faktiska utgifterna för hela månaden.

EU-medborgare

Som EU-medborgare har man rätt att vistas i ett annat EU-land upp till tre månader för att söka försörjning. Denna uppehållsrätt innebär dock att EU-medborgare som vistas i Sverige inte ska belasta det svenska biståndssystemet. Det betyder att den som tillfälligt är i Sverige endast kan få begränsad hjälp och stöd från kommunen i form av akuta nödsatser, till exempel akut mathjälp eller akut boendelösning. En EU-medborgare som lagligen bott i Sverige i mer än fem år får automatiskt uppehållsrätt som är permanent och gäller utan villkor

Om uppehållsrätt:

En EES medborgare (EU+ Norge Island och Liechtenstein) har uppehållsrätt enligt Utlänningslagen kap 3a, om den enskilde uppfyller något av nedanstående kriterier:

- Sökanden är arbetstagare eller egen företagare i Sverige.
- Sökanden har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning. Bedömningen om möjligheten till anställning görs av socialtjänsten.
- Är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt försäkran har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige eller
- Sökanden har tillräckliga tillgångar för sin och sin familjs försörjning.
- Sökanden är familjemedlem till en unionsmedborgare som har uppehållsrätt.

Socialtjänsten gör bedömningen om sökanden har uppehållsrätt, om så inte är fallet bör ansökan om ekonomiskt bistånd avslås. Om uppehållsrätt föreligger har sökanden rätt till ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen.

Utländska medborgare

En utländsk medborgare får inte uppehålla sig i Sverige mer än tre månader från inresan utan att ha uppehållstillstånd. I de fall sökande vistas i landet mer än tre månader utan uppehållstillstånd har nämnden underrättelseskyldighet till polisen enligt utlänningsförordningen 7 kap 1 § 3.

Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha uppehållstillstånd eller visum redan vid inresa.

Utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, t ex turister, affärsresande och säsongarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och nämnden är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Asylsökande ska alltid hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Detta gäller oavsett om den asylsökande vistas på förläggning eller hos släkting i kommunen. Rätten infattar inte hyra och sjukvård, detta kan tillhandahållas genom boende på flyktingförläggning.

Dagersättningen ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror. Dagersättningen ska även täcka utgifter för hälso- och sjukvård, tandvård samt läkemedel. Om särskilt angelägna behov uppstår kan särskilt bidrag lämnas för kostnader för vinterkläder, glasögon, kosttillskott, handikapputrustning, spädbarnsutrustning och begravningskostnad.

Personer som omfattas av LMA har inte rätt till bistånd enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen. Personer som vistas i Sverige trots utvisningsbeslut har inte rätt till ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen, se Dom med målnummer 7284-15 från Förvaltningsrätten i Göteborg.

Med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige vilka vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländska medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska kunna uppvisa följande:

- Beslut om uppehålls- och arbetstillstånd
- Om tidigare tillstånd gått ut, bevis på inlämnad ansökan om förnyat uppehålls- och arbetstillstånd.

Utländska medborgare med uppehållstillstånd kan initialt ha ett behov av ekonomiskt bistånd från den tidpunkt då rätten till ersättning enligt LMA upphör och fram till att andra ersättningar, såsom etableringsersättning, eventuella tilläggsförmåner samt socialförsäkringsförmåner kommit igång ("glappet").

Även i andra situationer kan behov av ekonomiskt bistånd uppstå. Exempel på detta kan vara när sökanden inte kan delta i etableringsplanen på heltid eller deltid på grund av sjukdom och eller funktionsnedsättning eller vid föräldraledighet under sitt barns första år.

En förutsättning för att ha rätt till ekonomiskt bistånd är bland annat att sökanden gör vad som krävs för att bidra till sin egen försörjning samt tillvarata möjliga inkomster. Detta innebär att om den enskilde, utan giltiga skäl, inte deltar i insatser enligt etableringsplanen och därmed förlorar sin etableringsersättning anses inte rätt till ekonomiskt bistånd föreligga.

Förmedling

För att en person ska vara tillförsäkrad en skälig levnadsnivå kan behov finnas av en stödinsats genom förmedling av egna medel. Beslut ska som regel vara tidsbegränsat och fattas enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen

(SoL). Bedömning görs med hänsyn till vilka konsekvenser som kan följa av den enskildes hantering av sin ekonomi. I utredningen bör det framgå om behovet kan tillgodoses på annat sätt t ex via god man, genom betalning via autogiro, hjälp från budget- och skuldrådgivare eller stöttning av personligt nätverk. Biståndet ska inte ersätta den hjälp som kan fås genom tillsättande av god man eller förvaltare via Överförmyndaren, men kan beviljas i avvaktan på att sådan tillsätts.

Bistånd i form av förmedling av egna medel ska ha ett tydligt rehabiliterande syfte att hjälpa personen att själv klara sin ekonomi. Målsättningen ska alltid vara att personen ska klara sin ekonomi på egen hand inom rimlig tid.

Vid ansökan om bistånd i form av förmedling ska särskilt beaktas vad som krävs för barns bästa.

I samråd med den enskilde gör nämnden en planering över vilka räkningar som den enskilde behöver nämndens hjälp med att betala. Hur resterande belopp hanteras planeras av den enskilde själv tillsammans med handläggare.

5. ÅTERSÖKNING OCH ÅTERKRAV

Rätten till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är det yttersta skydds nätet i samhällets trygghetssystem. Huvudprincipen är därför att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap 1 § SoL beviljas utan återbetalningsplikt för den enskilde. Undantag från denna princip regleras i 9 kap 1 och 2 §§ SoL.

Återkrav av ekonomiskt bistånd kan endast ske enligt reglerna i socialtjänstlagen och endast mot förmån eller ersättning som den enskilde redan har eller som är beslutad. När det gäller förmån under prövning hos Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten och som kan komma att beviljas retroaktivt kan det återsökas. För att nämnden ska kunna återsöka utbetalt bistånd ur retroaktiv periodisk ersättning (exempelvis sjukersättning, aktivitetsersättning, vårdbidrag, bostadsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd) får nämnden inte använda fullmakt eller lägga upp återkrav. Biståndet ska ha getts utan villkor om återbetalning för att nämnden ska kunna återsöka beloppet.

Återsökning hos Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten

Nämnden ska återsöka bistånd som den enskilde beviljats under den tid Försäkringskassan och eller Pensionsmyndigheten prövar en förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt. Villkoret är att den enskilde för motsvarande period i väsentlig mån fått sin försörjning genom ekonomiskt bistånd från nämnden. Det innebär att det inte får röra sig om ekonomiskt bistånd av "rent tillfällig natur", t ex några dagars matpengar.

När det gäller bistånd som kan komma att återsökas vid utbetalning av retroaktiv förmån finns inga formella krav utom de som följer av förvaltningslagen. Som ovan nämnts ska det i dessa fall inte finnas fullmakt eller villkor om återbetalning men den enskilde ska givetvis vara informerad om att utbetalt belopp kommer att återsökas.

Det är Försäkringskassan som fattar beslut om utbetalning och beslutet överklagas hos Försäkringskassan. Nämnden ska ge information om vad som ingår i den begäran som gjorts.

Återkrav enligt SoL

Det finns två sätt för nämnden att få tillbaka utbetalt bistånd:

- Krav till den enskilde om återbetalning av bistånd som han eller hon fått för mycket eller på oriktiga grunder (9 kap 1 § SoL).
- Överenskommelse med den enskilde om att han eller hon ska betala tillbaka (9 kap 2 § SoL).

Återkrav av bistånd ska bara göras mot en väntad faktisk inkomst utom i de fall den enskilde obehörigt fått ekonomiskt bistånd eller fått bistånd med för högt belopp. I det senare fallet ska biståndet alltid återkrävas. Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för den enskildes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska återkrav inte läggas upp. Återkrav får inte göras mot framtida försörjningsstöd.

Akut utbetalning av matpengar som gjorts av sociala eller medicinska skäl ska inte återkrävas. Om den akuta hjälpen ges på grund av att någon tillfälligtvis är förhindrad att disponera sina inkomster eller tillgångar kan den dock återkrävas. Även akut hjälp t ex till en hyresskuld för att undvika avhysning kan återkrävas om hushållet har inkomster över normen.

De formella kraven är absoluta och får inte åsidosättas. Vid en eventuell prövning i förvaltningsrätten innebär åsidosättande av de formella kraven att talan inte kan fullföljas.

Återkrav enligt 9 kap 1 §

Återkrav av bistånd enligt 4 kap 1 § ska göras om någon fått ett felaktigt bistånd genom:

- Oriktiga uppgifter.
- Underlåtenhet att lämna uppgift.
- Eller på annat sätt förorsakat att bistånd beviljats obehörigen eller med för högt belopp.

Nämnden får i dessa fall kräva tillbaka vad som betalats ut för mycket. Nämnden får alltså även kräva tillbaka för högt eller obehörigt bistånd som den enskilde fått också då han eller hon inte haft för avsikt att framkalla en felaktig utbetalning. Detta gäller också då det är nämnden som förorsakat den felaktiga utbetalningen men där den enskilde borde ha förstätt att den var fel. Exempel på det senare kan vara rena felräkningar eller när dubbel utbetalning skett av misstag. Denna bestämmelse ersätter eller inskränker inte rutinen att göra polisanmälan om den enskilde avsiktligt lämnat oriktiga eller vilsedande uppgifter. Grunden för återkrav enligt 9 kap 1 § SoL är alltid att biståndet är utbetalt på felaktig grund. Biståndet behöver således inte vara förskott på förmån eller ersättning eller vara beviljat med villkor om återbetalning.

Återkrav enligt 9 kap 2 §, första stycket, SoL

Återkrav av försörjningsstöd enligt 4 kap 1 § SoL kan ske på tre grunder:

1. Bistånd som förskott på förmån eller ersättning.
2. Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt.
3. Bistånd till enskild som p g a förhållanden som han/ hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Förmån eller ersättning kan t ex vara lön (gäller även statlig lönegaranti vid konkurs), arbetslöshetsersättning, studiestöd.

Återkrav av förmån eller ersättning bygger helt och hållet på överenskommelse mellan nämnden och den enskilde. Om utbetalaren av förmånen eller ersättningen kräver det behövs även fullmakt. Möjligheten att återkräva måste därför undersökas och bedömas från fall till fall. Bistånd av "rent tillfällig natur", t ex några dagars matpengar, bör inte återkrävas. Det ska preciseras i överenskommelsen mot vilken utbetalning som återkrav enligt 1. och 2. gäller. Däremot finns inget krav att det ska gälla samma tidsperiod.

Situationer som avses under punkten 3. är t ex liknande den under bankkonflikten 1990 då enskilda inte kom åt pengar på bankkonton eller om det uppstår felaktigheter i de tekniska system som används vid löneutbetalning eller banktransaktioner.

Återkrav enligt 9 kap 2 §, andra stycket, SoL

4 kap 2 § SoL kan undantagsvis användas när nämnden ger ekonomiskt hjälp fast rätt till bistånd enligt 4 kap 1 § SoL inte föreligger. Bistånd enligt 4 kap 2 § kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om det beviljats med sådant villkor.

Följande situationer kan bli aktuella för återkrav enligt 4 kap 2 § och 9 kap 2 § andra stycket:

- Hushåll med realiserbara tillgångar
- Hushåll med egen försörjning/inkomst över riksnorm.

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan t ex bistånd enligt 4 kap 2 § med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns. Denna möjlighet ska användas mycket restriktivt.